

Σχολικές βιβλιοθήκες: πηγή έμπνευσης και δημιουργίας στην εκπαιδευτική διαδικασία

Αρβαντά Αγγελική ΠΕ18
Υπεύθυνη Σχολικής Βιβλιοθήκης 5^{ου} Γυμνασίου Σερρών
aarvanta@sch.gr

Περίληψη

Οι βιβλιοθήκες στη μακροχρόνια πορεία τους χρησιμοποιήθηκαν με διάφορες έννοιες και επιτελούσαν διάφορους σκοπούς, διοικητικούς, θρησκευτικούς, επιστημονικούς, μορφωτικούς, ψυχαγωγικούς κ.λπ. Ο Krummel (1999 όπ. αναφ. στο Αράχωβα, 2006) διακρίνει επτά εποχές και ισάριθμους σκοπούς στην ιστορία των βιβλιοθηκών. Το κοινό χαρακτηριστικό όλων των εποχών εντοπίζεται στο ότι ήταν πάντα χώρος συγκέντρωσης, οργάνωσης και διαχείρισης υλικού, καταγεγραμμένης γνώσης και πληροφοριών. Η παρουσία της βιβλιοθήκης μέσα σε έναν εκπαιδευτικό οργανισμό συνεισφέρει στη μάθηση. Επιπλέον όμως η βιβλιοθήκη πρέπει να μάθει τους ανθρώπους πώς να μαθαίνουν. «Η σχολική βιβλιοθήκη είναι βοήθημα όλων στη διδασκαλία και τη μάθηση. Προσφέρει πληροφορίες και ιδέες για επιτυχή συμμετοχή στη σημερινή κοινωνία της πληροφόρησης και της γνώσης. Εφοδιάζει τους μαθητές με δεξιότητες για τη διαβίου εκπαίδευση, αναπτύσσει τη φαντασία τους και τους προσφέρει τη δυνατότητα να ζήσουν ως υπεύθυνοι πολίτες» (School Library Manifesto, 2004).

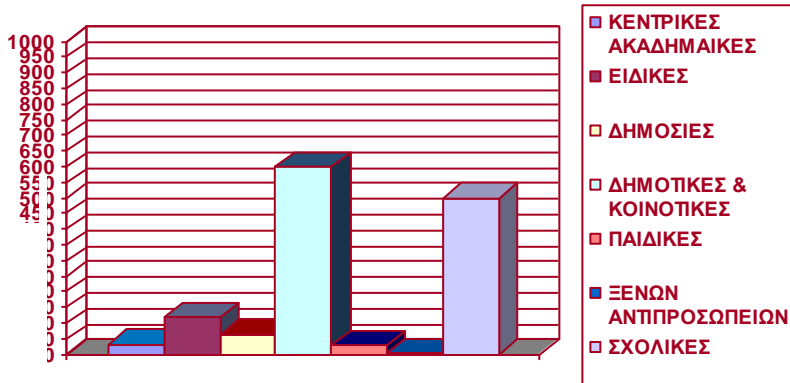
Εισαγωγή

«.....και φανταζόμουν τον Παράδεισο με τη μορφή μιας βιβλιοθήκης»
Χ.Λ. Μπόρχες

Ο ρόλος και η αποστολή της βιβλιοθήκης καθορίζονται από τις πληροφοριακές και μαθησιακές ανάγκες του συστήματος στο οποίο η βιβλιοθήκη εντάσσεται (Τσιμπόγλου, 2006). Μια βιβλιοθήκη λοιπόν είναι υποχρεωμένη να γνωστοποιεί την αποστολή και τους αντικειμενικούς της στόχους, οι οποίοι πρέπει να σχετίζονται με τους γενικότερους αντικειμενικούς στόχους του Οργανισμού στον οποίο ανήκει για να καθοριστούν οι υπηρεσίες που θα παρέχει.

Οι βιβλιοθήκες ανάλογα με το φορέα που ανήκουν και τους σκοπούς που εξυπηρετούν διακρίνονται σε διάφορα είδη όπως παιδικές, σχολικές, λαϊκές, ειδικές, ακαδημαϊκές κ.ά. (Γράφημα 1).

Σήμερα που η παρουσία του διαδικτύου στις βιβλιοθήκες είναι γεγονός, γίνεται λόγος για την υβριδική, την ηλεκτρονική και την ψηφιακή βιβλιοθήκη όπου ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να επικοινωνεί αμφίδρομα κάνοντας χρήση των υπηρεσιών που του παρέχει η βιβλιοθήκη μέσω δικτύων.

Γράφημα 1: Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα
(Στατιστική Υπηρεσία ΥΠΠΟ, 28/2/2004)
Πηγή: Αράχωβα 2006

Θα μπορούσαμε να ορίσουμε τη **Σχολική βιβλιοθήκη** ή "Learning Media Centers" (Κέντρα Μορφωτικών Μέσων) για τον αγγλόφωνο κόσμο ή "Centre de Documentation et d'Information" (Κέντρα Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης) για το Γαλλόφωνο, *ως την οργανωμένη συλλογή βιβλίων και περιοδικών καθώς και άλλων έντυπων ή οπτικοακουστικών υλικών που λειτουργεί στο χώρο του σχολείου για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς του* (Χαραμής, 1992, Βικιπαίδεια, Παπάζογλου, 2001, σ. 70).

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό η βιβλιοθήκη είναι αναπόσπαστο τμήμα του σχολείου στο οποίο προσφέρει υπηρεσίες μάθησης, πληροφορίες, βιβλία και μη έντυπο υλικό σε όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας, έτσι ώστε να γίνουν σκεπτόμενα άτομα και αποτελεσματικοί χρήστες των πληροφοριών που προέρχονται από τα βιβλία και άλλα μέσα. Είναι ζωτικό όργανο στην εκπαιδευτική διαδικασία και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί δευτερεύον συμπληρωματικό στοιχείο του σχολικού θεσμού και χωριστή οντότητα απομονωμένη από το σύνολο του σχολικού προγράμματος (Σαϊτής & Σαϊτή, 2002).

Άλλωστε στην υπουργική απόφαση που καθορίζει το πλαίσιο λειτουργίας των σχολικών βιβλιοθηκών αναφέρεται, μεταξύ άλλων ότι «...*Η Σχολική Βιβλιοθήκη αποτελεί κεντρικό εκπαιδευτικό τμήμα του σχολείου... αναπόσπαστο μέρος του και ακολουθεί τον κανονισμό του...*» και «*καθώς η εκπαιδευτική αποστολή του σχολείου επιβάλλει την απρόσκοπτη και ελεύθερη αναζήτηση της γνώσης από τον μαθητή, η ΣΒ αποτελεί μέσο και ακρογωνιαίο λίθο αυτής της διαδικασίας*».

Η Σ.Β. είναι ο χώρος όπου οι μαθητές βρίσκονται σε περιβάλλον με υπεύθυνους εκπαιδευτικούς που ενδιαφέρονται να τους διδάσκουν πως να μαθαίνουν, να τους εφοδιάσουν με δεξιότητες που θα τους επιτρέπουν να εντοπίζουν, να αξιολογούν και να αξιοποιούν τη διαθέσιμη γνώση, και όχι να την αποστηθίζουν. Εκεί όπου δουλεύουν σε ομάδες ενώ αναπτύσσουν ταυτόχρονα την ατομικότητα τους και την αυτονομία της σκέψης. Εκεί όπου οπλίζονται με δεξιότητες διαχείρισης της πληροφορίας ώστε να τη μετατρέψουν σε γνώση για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στην ανταγωνιστική κοινωνία που θα αντιμετωπίσουν. Απευθύνονται σε όλους

τους μαθητές χωρίς διακρίσεις, συμβάλλοντας στην άρση των κοινωνικοοικονομικών εμποδίων.

Είναι ο χώρος όπου οι καθηγητές έχουν πλέον πρόσβαση σε πληροφορίες που χρειάζονται για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των μαθητών και των μαθημάτων τους, διευρύνοντας έτσι τους πνευματικούς τους ορίζοντες και συμβάλλοντας στην αλλαγή του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και στην αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών δίνοντας μια νέα διάσταση στην εκπαιδευτική πρακτική μεταφέροντας την τάξη στο χώρο της βιβλιοθήκης. Θα λέγαμε ότι η σύγχρονη Σ.Β. αποτελεί μια προωθημένη μορφή σχολικής τάξης με διευρυμένες εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δυνατότητες χάρη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της (Αρβανίτη, 2007).

Οι σύγχρονες Σ.Β. αποτελούν πολύτιμο εργαλείο για τους μαθητές και αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στο μανιφέστο της UNESCO / IFLA (2004) για τις σχολικές βιβλιοθήκες βλέπουμε την εξής πρόταση για τον κεντρικό τους σκοπό: *«στοχεύουν στην ανάπτυξη και την υποστήριξη της συνήθειας της ανάγνωσης στα παιδιά, τη χαρά και τη μάθηση και τη χρήση των βιβλιοθηκών για όλη την υπόλοιπη ζωή τους».*

Το γεγονός είναι ακόμα πιο εντυπωσιακό όταν σκεφτεί κανείς ότι η χώρα μας καταλαμβάνει μια από τις τελευταίες θέσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών στο διάβασμα και ότι τα τελευταία στοιχεία του ΟΑΣΑ καταλογίζουν στους Έλληνες μαθητές «λειτουργικό αναλφαβητισμό» και «έλλειψη αφομοίωσης κειμένων και κατανόησης εννοιών». (Βερβενιώτη, 2002) Η απομνημόνευση, παρόλο που δεν υποστηρίζεται δημόσια από κανέναν, είναι κυρίαρχη στο σχολείο.

Το προφίλ μιας αποτελεσματικής Σ.Β. την τοποθετεί σήμερα όχι μόνο ως φορέα παροχής πληροφοριών, αλλά ως φορέα με έντονο εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Τα καινοτόμα προγράμματα που προωθεί το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε σχέση με τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης ασφαλώς και συνάδουν με τον αναβαθμισμένο ρόλο των Σ.Β., οι οποίες τίθενται πλέον στο επίκεντρο μιας περισσότερο ενεργητικής μαθησιακής διαδικασίας.

Ο παραδοσιακός ρόλος των Σ.Β. όπου ήταν συνυφασμένος με την παροχή απλά υλικού και του χώρου όπου μαθητές και καθηγητές πήγαιναν να διαβάσουν έχει αλλάξει. Ο ρόλος των Σ.Β. είναι εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και ερευνητικός. Σύμφωνα με το γραφείο Σ.Β. του ΥΠΕΠΘ το ζητούμενο είναι να κατανοηθεί, και μετά να χρησιμοποιηθεί, ο ρόλος της Σ.Β. ως εκπαιδευτικού εργαλείου που εντάσσεται στην αλλαγή του τρόπου εκπαίδευσης και αναδεικνύεται σε ένα από τα ισχυρότερα εκπαιδευτικά εργαλεία (http://www.ypepth.gr/el_ec_page2101.htm).

Ξενάγηση μαθητών, ομιλίες συγγραφέων, λέσχες ανάγνωσης, έκδοση μαθητικών εφημερίδων, θεατρικά δρώμενα, βιβλιοπαιχνίδια, αφιερώματα (σε συγγραφείς, ποιητές, ζωγράφους, λαογραφικά έθιμα και ιστορικά γεγονότα.), μαθητικοί αγώνες σκακιού, γνώσεων, καλλιτεχνικοί, λογοτεχνικοί, μαθητικές εργασίες, ημερίδες και σεμινάρια είναι μόνο μερικές από τις δράσεις που υλοποιούν σήμερα οι [Σχολικές Βιβλιοθήκες ΕΠΕΑΕΚ](#) στην προσπάθειά τους να υποστηρίξουν την εκπαιδευτική διαδικασία. (Μικρό δείγμα από τέτοιες δουλειές είναι διαθέσιμο στον ιστοχώρο <http://greeksschools.blogspot.com>. ενώ ηλεκτρονικά το Πανελλήνιο Φόρουμ Σχολικών Βιβλιοθηκών (Π.Φ.Σ.Β.) (<http://3gym-kerats.att.sch.gr/library/forum>), αποτελεί έναν κοινό τόπο συνάντησης, συζήτησης και χρήσιμο βοήθημα των υπευθύνων για το σκοπό αυτό).

Η σχολική βιβλιοθήκη βρίσκεται πλέον αντιμέτωπη με μια νέα πραγματικότητα. Θεσμός σχεδόν ατροφικός για πολλές δεκαετίες καλείται σήμερα όχι μόνο να υποστηρίξει την εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και να συμμετέχει, να παράγει εκπαιδευτικό υλικό, να καθοδηγεί τους μαθητές, να συμπληρώνει τους εκπαιδευτικούς, να τους παρέχει δυνατότητες επιμόρφωσης, αλλά και να παρέχει η ίδια μαθήματα πληροφοριακής παιδείας και υπηρεσίες εξ αποστάσεως. Ειδικά στη σημερινή εποχή που χαρακτηρίζεται από την επικράτηση των νέων τεχνολογιών και την αυξημένη ανάγκη για πληροφόρηση, κατάρτιση και εξειδίκευση, η Σ.Β. δεν μπορεί να βρίσκεται στο πλάι της εκπαίδευσης ή ακόμη χειρότερα στο περιθώριο. Οφείλει να βρίσκεται στον πυρήνα του εκπαιδευτικού συστήματος και αυτό πρέπει να αποτελεί έναν από τους απώτερους σκοπούς της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αράχωβα, Τ. (2006), «Εικονικές βιβλιοθήκες: μέσα ανοικτής πρόσβασης στην εξ αποστάσεως Εκπαίδευση, *Ανοικτή Εκπαίδευση*, Τόμ.3, σσ.14-38.

Αρβανίτη, Ι. (2007), «Σχολική βιβλιοθήκη: ένας μαγικός τόπος για όλα τα παιδιά», διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο http://www.elliepek.gr/documents/4o_synedrio_eisigiseis/430_439.pdf, ανακτήθηκε στις 15/3/2010.

Βερβενιώτη, Τ. (2002), «Σχολική βιβλιοθήκη και αναλφαβητισμός», διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://www.geocities.com/sxlib5ve/ethnos14-11-2002.doc>.

Παπάζογλου, Α. (2001), «Ο ρόλος της Σ.Β. στη διαμόρφωση σύγχρονων πολιτών», Στο: Ημερίδα. *Το παρόν και το μέλλον των Σχολικών Βιβλιοθηκών*. Αθήνα: Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδοτών Βιβλιοπωλών.

Σαϊτής, Χ. και Σαϊτή, Ά. (2002), *Η εκπαιδευτική πραγματικότητα των δημοτικών σχολείων των νομών Αιτ/νίας και Αττικής μέσα από τη λειτουργία των σχολικών βιβλιοθηκών: ερευνητική μελέτη*. Αθήνα: Ατραπός.

Τσιμπόγλου, Φ. (2006), «Αξιοποιώντας τις ιδιότητες της ψηφιακής πληροφορίας σε συστήματα ηλεκτρονικής μάθησης: ο ρόλος της Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης», *Ανοικτή Εκπαίδευση*, Τόμ. 3, σσ.39-53.

Χαραμής, Π. (1992), «Η σχολική βιβλιοθήκη στην ελληνική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση». Λήμμα στο: Παιδαγωγική ψυχολογική εγκυκλοπαίδεια και λεξικό. (σσ 4667-4668). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

ΥΠΕΠΘ (2003), *Πλαίσιο Λειτουργίας Σχολικών Βιβλιοθηκών*. Υπουργική Απόφαση 128800/Γ7/19-11-03, ΦΕΚ Αρ. Φύλλου 1784Β, 2 Δεκεμβρίου 2003.

ΥΠΕΠΘ. Διεύθυνση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Διεύθυνση Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2002), *Οδηγός Σχολικών Βιβλιοθηκών που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

IFLA/ UNESCO (2004), *School Library Manifesto*, διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm>, ανακτήθηκε στις 14/3/2010.